

*С. В. Забуранний,
к. е. н., провідний економіст,
Національний університет фізичного виховання та спорту України*

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРАРНІЙ СФЕРІ

*S. V. Ziburanni,
PhD, lead economist, National University of Physical Education and Sport of Ukraine*

INSTITUTIONAL SUPPORT INNOVATION IN AGRICULTURE

У статті розкрито сутність понять «інновації» та «інноваційна діяльність» для розв'язання нагальних завдань економічного дослідження інституційного забезпечення інноваційної діяльності в аграрній сфері. Визначено, що інновації – це перетворення потенційного науково-технічного прогресу в реальний, що втілений в нових продуктах і технологіях і створення нових ресурсів або використання вже відомих іншим способом. В той же час, інноваційна діяльність — це діяльність учасників господарських відносин, що здійснюється на основі реалізації інвестицій з метою виконання довгострокових науково-технічних програм з тривалими строками окупності витрат і впровадження нових науково-технічних досягнень у виробництво та інші сфери суспільного життя. Проведені дослідження і практичний досвід функціонування та розвитку аграрної сфери дали змогу встановити, що інституційне забезпечення інноваційної діяльності в даній сфері все ще перебуває на етапі розвитку й удосконалення. Для вирішення існуючих проблем інституційного забезпечення інноваційної діяльності в аграрній сфері нами сформовано основні стратегічні завдання, реалізація яких дозволить суттєво вплинути на підвищення конкурентоспроможності національного аграрного виробництва на внутрішньому та світовому ринках.

The article reveals the essence of the concepts of "innovation" and "innovation" for solving urgent problems of economic research of institutional support innovation in agriculture. Determined that innovation - a potential transformation of scientific and technological progress in real, embodied in new products and technologies and the creation of new resources or using already known otherwise. At the same time, innovative activity - an activity the participants of economic relations is based on the realization of investments for the long-term research programs with long payback timing and implementation of new scientific and technological achievements in production and other spheres of public life. Our studies and practical experience of the functioning and development of agrarian sphere made it possible to establish that institutional support innovation in this area is still at the stage of development and improvement. To solve the existing problems of institutional support innovation in agriculture we have formed the strategic challenges, the implementation of which will significantly affect the increase of competitiveness of domestic agricultural production in the domestic and global markets.

Ключові слова: *інновації, інноваційна діяльність, аграрна сфера, інституції, інституційне забезпечення.*

Keywords: *innovation, innovative activity, agrarian sector, institutions, institutional support.*

Постановка проблеми. В аграрній сфері України відбуваються складні й суперечливі процеси, які викликані наслідками входження до ринкової економіки. Теоретичне узагальнення шляхів реформування, подолання кризових явищ у розвитку аграрного виробництва та вибір правильних орієнтирів показує, що найбільш оптимальним із можливих напрямів розвитку вітчизняної аграрної сфери є інноваційний. Інноваційна

діяльність як процес, базисний чинник ефективності економічних агентів й ринкового механізму є першопричина успіху у формуванні інститутів постіндустріального суспільства. Особливо значимим цей фактор слід вважати для соціально-економічних систем, які знаходяться на етапі продовження інституціоналізації до ринку, що і обумовлює актуальність даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інституційне забезпечення, у тому числі в аграрній сфері України, є об'єктом дослідження багатьох вітчизняних і іноземних учених. Особливий науковий інтерес представляють роботи видатних вітчизняних економістів, а саме: В.Г. Андрійчук, А.П. Гайдуцький, О.І. Даций, Л.В. Дейнеко, М.В. Зубець, М.І. Кісіль, М.Ю. Коденська, М.Х. Корецький, М.Ф. Кропивко, М.І. Крупка, М.Й. Малік, Г.М. Підлісецький, М.А. Садиков, А.В. Чупіс, О.М. Шестопаль, О.Г. Шпикуляк, О.В. Шубравська, В.В. Юрчишин та інші. Незважаючи на цінність проведених досліджень, особливості інституційного забезпечення інноваційної діяльності саме в аграрній сфері є на сьогодні є найменш вивченим, що і потребує подальших досліджень в даному напрямі.

Постановка завдання. Головною метою статті є розкриття сутності понять «інновації» та «інноваційна діяльність», оцінка інституціональних засад розбудови ринку в аграрній сфері, яка сама по собі може вважатися інновацією у науковому аспекті аналізу процесів і явищ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інновації на сучасному етапі розвитку економіки стають головним рушієм розвитку економіки як на макрорівні, так і на мікрорівні. Вони є засобом збереження конкурентоспроможності і стають невід'ємною складовою підприємницької діяльності. Саме тому, аналіз категорії інновації є особливо актуальним для осмислення поняття забезпечення підприємства.

Innovations (анг.) – утворено з двох слів – латинського „новация” (новизна, нововведення) і англійського префікса „in”, що означає „в”, „ведення”. Тобто, у перекладі з англійської мови „інновація” означає ведення нового [1].

Багатоплановість досліджуваної економічної категорії зумовила існування багатьох її тлумачень у світовій економічній літературі, причому вітчизняні науковці синонімом терміна „інновації” вважають термін „нововведення”. Вперше термін „інновація” запровадив австрійський економіст Йозеф Шумпетер (1883 – 1950 рр.) в 1912 р. в праці „Теорія економічного розвитку”, в якій використовував словосполучення „нова комбінація” [13].

Згодом в наступних його працях термін „нова комбінація”, змінено на термін „інновація”, який почали використовувати інші автори [12].

Угорський економіст Б. Санто визначив інновацію як такий суспільний технологічно-економічний процес, який через практичне використання ідей та винаходів приводить до створення кращих за своїми властивостями виробів і технологій. У випадку орієнтації інновацій на економічну вигоду, на прибуток, їх поява на ринку може приносити додатковий успіх [9].

Інший аспект інноваційної діяльності учасників господарського життя розкрив російський економіст О. Пригожин. Він дає визначення інновацій, як „форми керованого розвитку, цілеспрямовану зміну, яка вносить у середовище впровадження нові відносно стабільні елементи, процес переходу до певної системи від одного стану до іншого” [8].

Звичайно, таке тлумачення доповнює і розширює розуміння інноваційного процесу, але не є вичерпним.

Американський економіст П. Лемер визначив термін „інновація” як „новий продукт або послугу, спосіб їх виробництва, новачку в організаційній, фінансовій, науково-дослідній та інших сферах, будь-яке вдосконалення, яке забезпечує економію витрат або створює умови для неї” [5]. Ще один американський вчений Б. Твісс визначає інновацію як застосування, тобто процес в якому винахід або ідея набуває економічного змісту [9].

Як свідчить аналіз позицій даних авторів, вони доповнюють і розширюють наукові знання про об'єктивність і необхідність розбудови сучасної інноваційної діяльності. Водночас, порівняння сформульованих ними положень дозволяє стверджувати, що більшість з них ґрунтується на концепції Шумпетера.

Згідно даної концепції, інновації – це створення нових ресурсів або використання вже відомих в інший спосіб.

Більш широке трактування категорії інновація (нововведення) запропоновано М.А. Йохною та В.В. Стадник: кінцевим результатом інноваційної діяльності є виведення на ринки нового чи вдосконаленого продукту, нового чи вдосконаленого технологічного процесу, який використовується у практичній діяльності, або формування нового підходу до соціальних послуг [5].

Згідно Закону України „Про інноваційну діяльність” від 4 липня 2002 р. № 40-IV, інновації – це новостворені (застосовані) і (або) удосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і соціальної сфери [3].

Потреби якісно оволодіти інноваційним процесом і плідно використовувати його результати відображаються в багатьох інших виданнях.

В економічній енциклопедії приведено наступне визначення інновацій. Інновації – це повний підхід до конструювання виробництва, збуту товарів, завдяки якому інноватор та його компанія здобувають переваги над конкурентами [4].

Зазначені підходи до розуміння поняття інновацій переважно відображають мікроекономічний рівень інноваційної діяльності та потреби стимулювання економічного зростання в умовах плюралізму форм

власності, вдосконалення організаційних структур управління підприємствами, забезпечення ліквідності та зменшення вірогідних ризиків інноваційних інвестицій. Ми вважаємо, що інновації – це перетворення потенційного науково-технічного прогресу в реальний, що втілений в нових продуктах і технологіях і створення нових ресурсів або використання вже відомих іншим способом.

Поняття «інноваційна діяльність» досить швидко ввійшло до сучасного вітчизняного економічного лексикону. Інноваційна діяльність у повному обсязі має комплексний, системний характер і охоплює такі види роботи, як пошук ідей, ліцензій, патентів, кадрів, організацію дослідницької роботи, інженерно-технічну діяльність, яка об'єднує винахідництво, раціоналізацію, конструювання, створення інженерно-технічних об'єктів, інформаційну та маркетингову діяльність.

Інноваційна діяльність, за С. Покропивним, — це процес, спрямований на розроблення й реалізацію результатів закінчених наукових досліджень і розробок або інших науково-технічних досягнень у новий чи вдосконалений продукт, реалізований на ринку, у новий чи вдосконалений технологічний процес, використовуваний у практичній діяльності, а також зв'язані з цим додаткові наукові дослідження й розробки [6, с.24]. У працях Р. Фатхутдінова інноваційна діяльність розуміється як діяльність, спрямована на використання й комерціалізацію результатів наукових досліджень і розробок для розширення й відновлення номенклатури та поліпшення якості продукції, що випускається (товарів, послуг), удосконалювання технології їхнього виготовлення з наступним упровадженням і ефективною реалізацією на внутрішньому й закордонному ринках (це стосується також інноваційно-інвестиційної діяльності) [10]. Під терміном «інноваційна діяльність» ряд учених вбачає діяльність, спрямовану на пошук можливостей інтенсифікації виробництва та задоволення суспільних потреб у конкурентоспроможних товарах і послугах завдяки використанню науково-технічного та інтелектуального потенціалу [2, с. 258 — 260].

Так, у Законі України «Про інноваційну діяльність» знаходимо таке визначення поняття «інноваційна діяльність» — діяльність, що спрямована на використання й комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг [3, с.10].

Отже, результати проведеного дослідження дозволили нам зробити висновок, що інноваційна діяльність у сфері господарювання — діяльність учасників господарських відносин, що здійснюється на основі реалізації інвестицій з метою виконання довгострокових науково-технічних програм з тривалими строками окупності витрат і впровадження нових науково-технічних досягнень у виробництво та інші сфери суспільного життя.

Інституційне забезпечення інноваційної діяльності в аграрній сфері все ще перебуває на етапі розвитку й удосконалення, адже в умовах переходу економіки на ринкові відносини науково-інноваційна складова аграрної сфери була вимушена перебудовуватися. Одним з найбільш дієвих механізмів державного впливу на забезпечення інноваційної перебудови структури економіки є законодавче стимулювання інноваційної діяльності на всіх її етапах і створення нормативно-правового середовища, найбільш сприятливого для високотехнологічних галузей виробництва, становлення та розвитку специфічної інфраструктури інноваційної діяльності. В Україні формування нормативно-правової бази наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності незавершене і позбавлене системного підходу, що підтверджує відсутність цілеспрямованої, послідовної державної політики у цих сферах і стримує створення інноваційної інфраструктури. За підрахунками, законодавство, що стосується інноваційної діяльності, налічує 13 законодавчих актів, понад 50 нормативно-правових актів Уряду, близько 100 різноманітних відомих документів. Ухвалені також Концепція науково-технологічного та інноваційного розвитку України (1999р.) та Загальнодержавна комплексна програма розвитку високих наукоємних технологій (2004р.). Водночас, нормативно-правова база інноваційної діяльності є фрагментарною, суперечливою і неповною мірою відповідає засадам економіки, “що ґрунтується на знаннях”. До цього часу відсутні: достатня ефективність захисту прав інтелектуальної власності; не створені правові умови для функціонування венчурного капіталу як ринкового інституту; процедури створення окремих суб'єктів інноваційної діяльності безпідставно ускладнені. Відсутні також законодавчо встановлені критерії інноваційності проектів і розмежування інвестиційних та інноваційних проектів. Недостатньо вніормовані питання об'єктивної експертизи та конкурсних засад у бюджетному фінансуванні наукових, науково-технічних, інноваційних програм і проектів. Так, Закон України “Про державні цільові програми” передбачає обов'язкову державну експертизу проектів державних цільових програм “згідно із законодавством”, яке відсутнє. У Законі йдеться про наукові та науково-технічні програми, експертизу яких здійснює центральний орган виконавчої влади в галузі науки і освіти, — отже, розробку та експертизу програм фактично віднесено до повноважень одного органу. Закон не визначає також цілісної системи управління програмами; у переліку ініціаторів програм відсутні галузеві академії наук, підприємства, наукові організації та об'єднання, органи місцевого самоврядування, громадяни. Існує неузгодженість термінології чинних законодавчих актів, що зумовлює можливість різного трактування закону та викривлює статистичну звітність у сферах наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності. Недосконалість правової бази посилює практика “призупинення” окремих статей чинних законів, що стосуються наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, законодавчими або ж підзаконними актами. Так, Закон України “Про інноваційну діяльність” передбачав стимулювання інноваційної діяльності шляхом встановлення податкових пільг. Проте чинність його відповідних статей була “призупинена” спочатку на 2003р., а потім і на 2004р.³⁹ Закон України “Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків” дозволяє технопаркам, їх учасникам, дочірнім та спільним підприємствам здійснювати за рахунок сум податків на додану вартість та податку на прибуток рефінансування власних інноваційних проектів. Проте, листом Державної податкової адміністрації України (2003р.) визначено, що спільні з технопарком підприємства не мають права проводити таке рефінансування. Цілком імовірно, що

внаслідок цього можна очікувати на припинення реалізації ряду інноваційних проектів, значне скорочення потоку ринкових інвестицій в інноваційну діяльність технопарків та зменшення інвестиційної привабливості вітчизняних проектів для іноземного капіталу загалом. Особливою проблемою є недотримання чинного законодавства та неадекватності судової системи в частині відновлення порушених прав суб'єктів економічної діяльності. Усе це зумовлює нестабільність законодавчого поля, призводить до відчутних втрат Державного бюджету (отже — суспільної інноваційної діяльності), не створює належних стимулів для інноваційної діяльності і не сприяє нарощуванню інвестицій в інноваційний процес і високотехнологічні виробництва.

Що стосується аграрної сфери, то основним продуцентом новацій для сільського господарства сьогодні є мережа науково-дослідних інститутів і Міністерства аграрної політики та продовольства України. В нашій державі прийнято багато нормативно-правових актів, які становлять інституційну базу розвитку інноваційної діяльності (табл. 5), але вони не в повній мірі виконують своє головне призначення-стимулювання та підтримку розвитку інноваційної діяльності.

Таблиця 1.

Нормативно-правові акти з регулювання інноваційної діяльності та розвитку ринку інновацій в аграрній сфері

Назва нормативно-правового акта	Сфера регулювання
Закон України «Про Державний бюджет України на 2014 рік» від 16.01.2014 № 719-VII	На підставі міжнародних договорів України для фінансування інвестиційних, інноваційних, національних проектів та інших проектів розвитку, які мають стратегічне значення та реалізація яких сприятиме розвитку економіки України
Закон України «Про Кабінет міністрів України» від 27.02.2014 № 794-VII	До повноважень Уряду України у сфері економіки та фінансів, зокрема, належить забезпечення розроблення і виконання програм структурної перебудови галузей національної економіки та інноваційного розвитку, здійснення заходів, пов'язаних з реструктуризацією та санацією підприємств і організацій, забезпечення проведення державної промислової політики, визначення пріоритетних галузей промисловості, які потребують прискореного розвитку
Закон України «Про інноваційну діяльність»	Визначають правові, економічні та організаційні засади державного регулювання інноваційної діяльності в Україні, встановлюють форми стимулювання державою інноваційних процесів і спрямовані на підтримку розвитку економіки України інноваційним шляхом
Закон України «Про пріоритетні напрями розвитку інноваційної діяльності в Україні»	
Закон України «Про інвестиційну діяльність»	
Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність»	
Закон України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків»	
Концепція науково-технічного та інноваційного розвитку України	Концепція містить основні цілі, пріоритетні напрями та принципи державної науково-технічної політики, механізми прискореного інноваційного розвитку, орієнтири структурного формування науково-технологічного потенціалу та його ресурсного забезпечення. Вона визначає засади взаємовідносин між державою та суб'єктами наукової та науково-технічної діяльності, які ґрунтуються на необхідності пріоритетної державної підтримки науки, технологій та інновацій як джерела економічного зростання, складника національної культури, освіти та сфери реалізації інтелектуального потенціалу громадян. Дія Концепції розрахована на період стабілізації економіки та досягнення постійного її розвитку

Недостатність нормативно-правового забезпечення супроводжується і недостатньою інфраструктурою інноваційної діяльності, яка представлена в Україні лише окремими типами інноваційних інститутів. При цьому, переважна більшість з тих інститутів, які є визначально важливими для розвитку інноваційної діяльності (зокрема, технопарки та венчурні фонди), не справляють відчутного впливу на впровадження інновацій у вітчизняну економіку.

Водночас, некоректно зводити причини недостатнього розвитку інноваційних інститутів лише до недостатнього нормативно-правового унормування їх діяльності. Причини є значно глибшими і полягають у загальній нерозвиненості ринкового середовища в Україні. Так, венчурний бізнес неможливий без розвинутого фондового ринку, оскільки венчурне фінансування спрямоване не на отримання певного відсотка на вкладений капітал, а на збільшення ринкової вартості венчурних компаній, де венчурний інвестор стає співвласником.

Належне функціонування інноваційних інститутів не може бути забезпечене і без відповідного розвитку банківської системи, страхового ринку, пенсійних фондів тощо. Отже, в умовах нерозвиненості ринкового середовища в Україні складається структурна та функціональна неповнота інноваційної інфраструктури. Її повноцінний розвиток можливий лише в загальному контексті стимулювання ринкового середовища, створення сприятливих умов для розвитку ринкових інституцій, впровадження конкурентних засад у вітчизняну економіку.

Вивчаючи проблему інститутів інноваційної діяльності зазначимо, що саме вони формують мотиваційне поле розвитку забезпечуючи як обмеження так і можливості для економічних аспектів – суб'єктів інноваційного процесу. Зазначений висновок випливає з того, що інститути як консолідована сукупність правил, норм, традицій, які вважаємо інституціями, знаходяться у постійному динамічному розвитку. Він полягає у модифікації базисних і похідних інститутів до умов функціонування суспільно економічних процесів. Особливо даний аспект простежується у трансформаційних суспільствах. Інститути інноваційної діяльності утворюють середовище інституціональних умов, які структурують відносини учасників даного процесу на всіх етапах його проходження.

Слід зазначити, що відсутність протягом тривалого періоду української дійсності традицій інноваційного процесу переслідують необхідність запозичення необхідних інституційних норм. Тому відбувається інституціональне реформування системи накопичення, поширення знань, перетворення їх на інноваційний продукт, а головне – інтелектуальний капітал і навпаки. Інституціональні зміни відбуваються повільно, але супроводжуються появою нових економічних агентів, які зацікавлені у розвитку інновацій – цього вимагає ринкова економіка. Проходить інституціональне закріплення зв'язків, які забезпечують взаємодію відповідних акторів, організацій, структур з метою отримання бажаних для суспільства результатів. Саме в означеному аспекті стану знаходиться інституціональне забезпечення інноваційних процесів у перехідних, трансформаційних економіках.

Результати проведеного дослідження дозволили зробити висновок, що основними стратегічними завданнями інституційного забезпечення інноваційної діяльності в аграрній сфері мають стати: розробка законодавчих, нормативних документів з переходу галузі на інноваційний шлях розвитку; моніторинг технологічного та економічного стану і тенденції розвитку галузі; визначення науково-технологічного рівня й технології виробництва, знаходження основних точок розвитку; оцінка наукового галузевого потенціалу і стану освоєння науково-технічних розробок, формування науково-виробничих зв'язків, форм передачі інтелектуальної власності, виявлення негативних стримувальних факторів; розробка основ механізму функціонування інноваційної системи, умов її розвитку і модернізації в середовищі, яке динамічно змінюється.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Для вітчизняної аграрної сфери головною метою розвитку має стати її розвиток на інноваційній основі. Інституційне забезпечення ринку інновацій в аграрній сфері – особлива організована система інституцій та інститутів, зпозиціонована як процес творення, упровадження і поширення аграрних інновацій. Структурно інститути інноваційної діяльності в аграрній сфері є слабо розвиненими, особливо, що стосується наявності спеціальних організацій інфраструктури, які стимулювали б інноваційний процес. В Україні формування нормативно-правової бази наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності незавершене і позбавлене системного підходу, що підтверджує відсутність цілеспрямованої, послідовної державної політики у цих сферах і стримує створення інноваційної інфраструктури. Відсутність протягом тривалого періоду української дійсності традицій інноваційного процесу переслідують необхідність запозичення необхідних інституційних норм.

Вирішення стратегічних завдань інституційного забезпечення інноваційної діяльності в аграрній сфері сприятиме зростанню добробуту нації через підвищення конкурентоспроможності національного аграрного виробництва на внутрішньому та світовому ринках продовольства і сировини завдяки впровадженню новітніх технологій, сортів і гібридів сільськогосподарських культур та порід тварин, застосуванню альтернативних джерел енергії у сільській місцевості, інформаційних систем, форм організації господарської діяльності та управління нею, моделей розвитку економіки тощо, що також може стати перспективою подальших розвідок у даному напрямі.

Список літератури.

1. Денисюк В. В. Відкриті інновації: новітні реалії у комерціалізації результатів досліджень, розробок та технологій / В. В. Денисюк // Економіст. – 2008. – № 12. – С. 34–37.
2. Загородній А. Г. Фінансово-економічний словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. — К. : Знання, 2007. — 1027 с.
3. Закон України «Про інноваційну діяльність» (від 4.07.2002 р № 40 - IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – <http://www.rada.gov.ua/>.
4. Згуровський, М. З. Аналіз сталого розвитку – глобальний і регіональний контексти / М. З. Згуровський // Дзеркало тижня. - 2006. – № 19 – С. 5-7.
5. Йохна М. А. Економіка і організація інноваційної діяльності: Навчальний посібник. / М. А. Йохна, В. В. Стадник – К. : Видавничий центр «Академія», 2005. – С.10.
6. Покропивний С. Ф. Інноваційний менеджмент у ринковій системі господарювання / С. Ф. Покропивний // Економіка України. — 1995. — № 2. — С. 24 - 28.
7. Пригожин А. И. Нововведения: стимулы и препятствия (Социальные проблемы инноватики) / А. И. Пригожин. – М.: Политиздат, 1989. – 270 с.

8. Санто Б. Инновация как средство экономического развития / Б. Санто. – М.: Прогресс, 1990. – 296 с.
9. Твисс Б. Управление научно-техническими нововведениями : пер. с англ. / Б. Твисс. – М. : Экономика, 1989. – 271 с.
10. Фатхутдинов Р. А. Інноваційний менеджмент: підручник для студ. вузів за фахом і напрямком «менеджмент» / Р. А. Фатхутдинов. — М. : Бізнес- школа «Інтел-Синтез», 1998.
11. Шумпетер Й. А. Капитализм, социализм и демократия / Й. А. Шумпетер; [пер. с англ.], предисл. и общ. ред. В. С. Автономова. – М.: Экономика, 1995. – 540 с.
12. Шумпетер Й. Теория экономического развития (Исследование предпринимательской прибыли, кредита, процента и цикла конъюнктуры): Пер. с нем. / Й. Шумпетер. – М.: Прогресс, 1982. – 453 с.

References.

1. Denysiuk, V. V. (2008), "Open innovation: new realities in the commercialization of research, development and technology", *Economist*, vol. 12, pp. 34–37.
2. Zahorodnij, A. H. and Voznyuk, H.L. (2007), *Finansovo-ekonomichnyj slovnyk* [Financial and economic dictionary], Znannia, Kyiv, Ukraine.
3. The Verkhovna Rada of Ukraine, The Law of Ukraine «Pro innovatsiinu diialnist», [Online], available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=40-15>.
4. Zghurovs'kyj, M. Z. (2006), "Analysis of sustainable development - global and regional contexts", *Dzerkalo tyzhnia*, vol. 19, pp. 5-7.
5. Jokhna, M. A. and Stadnyk, V.V. (2005), *Ekonomika i orhanizatsiia innovatsijnoi diial'nosti* [Economy and organization of innovation], Vydavnychyj tsentr «Akademiia», Kyiv, Ukraine.
6. Pokropyvnyj, S. F. (1995), "Innovative management in market economic system", *Ekonomika Ukrainy*, vol. 2, pp. 24 - 28.
7. Prigozhin, A. I. (1989), *Novovvedeniya: stimuly i prepjatstvija (Social'nye problemy innovatiki)* [Innovations: incentives and disincentives (Social problems of innovation)], Politizdat, Moscow, Russia Federation.
8. Santo, B. (1990), *Innovacija kak sredstvo jekonomicheskogo razvitija* [Innovation as a tool for economic development], Progress, Moscow, Russia Federation.
9. Tvis, B. (1989), *Upravlenie nauchno-tehnicheskimi novovvedenijami* [Management of scientific and technical innovations], Jekonomika, Moscow,
10. Fatkhutdynov, R. A. (1998), *Innovatsijnyj menedzhment* [Innovation management], Biznes-shkola «Intel-SynteZ», Moscow, Russia Federation.
11. Shumpeter, J. A. (1995), *Kapitalizm, socializm i demokratija* [Capitalism, Socialism and Democracy], Jekonomika, Moscow, Russia Federation.
12. Shumpeter, J. (1982), *Teorija jekonomicheskogo razvitija* [Theory of Economic Development], Progress, Moscow, Russia Federation.

Стаття надійшла до редакції 18.09.2015р.